

управління конкурентоспроможністю міжнародної компанії є: збільшення частки на ринку; забезпечення та підвищення прибутковості діяльності. Відображено розрахунок глобального пріоритету в контексті трьох ключових стратегій: фокусування, диференціації та лідерства за витратами. Кожна стратегія має свій ваговий коефіцієнт, який вказує на її значущість в рамках управління конкурентоспроможністю міжнародної компанії.

Література

1. Лямец В. І., Тевяшев А. Д. Системний аналіз: Вводний курс. – Х. : ХНУРЕ, 2014. 448 с.
2. Портер М. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. Київ : Основи, 1998. 390 с.
3. Porter M. Competitive strategy : techniques for analyzing industries and competitors. New York : Free Press, 1980. 396 p.

References

1. Lyamets V. I., Tevyashev A. D. System analysis: Introductory course. – Kh.: Khnure, 2014. 448 p.
2. Porter M. Strategy of competition. Methods of analysis of industries and activities of competitors. Kyiv: Osnovy, 1998. 390 p.
3. Porter M. Competitive strategy : techniques for analyzing industries and competitors. New York : Free Press, 1980. 396 p.

Бабанська С.С.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Решитько Т.В.

к. е. н., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Сутність міжнародної торгівлі полягає у здійсненні товарообміну між країнами, в результаті якого кожна країна експортує надлишки виробленої продукції та імпортує товари, які не має можливості виготовляти в середині країни або виробництво яких є відносно дорожчим. Коли країни торгують одна з одною, обидві сторони обов'язково отримують вигоду, оскільки кожна країна збільшує свою корисність і розширює асортимент товарів, доступних для її громадян на внутрішньому ринку за рахунок імпортних надходжень. Більше того, країни, що розвиваються, як правило, отримують вигоду від поширення технологій, яке супроводжує обмін товарами та послугами. Цю точку зору підтримують економісти, які розглядають торгівлю як «гру з

позитивною сумою» [1]. З іншого боку, що стосується міжнародної торгівлі в країнах, що розвиваються, існує інший погляд – «торгівля як гра з нульовою сумою, де мають бути переможець і переможений» [Там же]. Однак, емпіричні дані показали, що найчастіше країни, як правило, отримують вигоду від міжнародної торгівлі, хоча й різною мірою. Слід зазначити, що трактування міжнародної торгівлі як «гри з позитивною сумою» залишається переважаючим серед експертів з міжнародної торгівлі та науковців.

Дискусія вчених щодо внеску міжнародної торгівлі в економічне зростання країн, що розвиваються, є тривалою. Однак, починаючи з 90-х років, вчені дійшли спільної думки у трактуванні впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток. Крюгер А. звернув увагу на існування консенсусу серед економістів щодо «позитивного впливу відкритого режиму торгівлі на економічне зростання в країнах, що розвиваються» [2]. Багато емпіричних досліджень виявили зв'язки між міжнародною торгівлею та зростанням. Зокрема, фундаментальні емпіричні дослідження Дж. Сакса та А. Уорнера, Дж. А. Франкеля та Д. Ромера підтвердили роль міжнародної торгівлі у стимулюванні економічного зростання. Так, дослідження впливу міжнародної торгівлі на зростання 122 країн дозволило виявити, що в країнах з високим рівнем відкритості торгівлі спостерігалися вищі темпи зростання, ніж у країнах, які використовували протекціоністські заходи [3]. Також вченими було встановлено, що відкритість торгівлі забезпечила підвищення рівня доходів у 63 країнах у 1985 році [4].

Подібні результати отримав Р. Кавуссі, який дослідив 73 країни, що розвиваються із середнім і низьким рівнем доходу, щоб визначити внесок торгівлі в економічне зростання. В результаті дослідження вчений виявив, що високі темпи економічного зростання в цих країнах тісно пов'язані з високими темпами зростання експорту як для країн із середнім, так і з низьким рівнем доходів, при цьому вплив зменшувався відповідно до рівня економічного розвитку країни [5]. Висновки, отримані Р. Кавуссі, були підтверджені Х. Ченері та А. Страутом в дослідженні, результати якого показали, що протягом тривалого часу в багатьох країнах, що розвиваються, не існувало країни, яка демонструвала б стабільні темпи економічного зростання, вищі за зростання експорту. Вони також виявили, що темпи зростання окремих країн, що розвиваються з 1950 року, найбільше залежали від показників їх експорту, ніж будь-яких інших економічних показників [6].

Подібним чином було виявлено якісний вплив розширення експорту (не нафтового) на економічне зростання Нігерії протягом періоду 1960 – 1983 рр. На основі експерименту з моделюванням було визначено, що 75%

зростання не нафтового експорту забезпечило до 1,4% зростання реального ВВП, відповідно, зроблено висновок про необхідність сприяння експорту, щоб посилити зростання ВВП Нігерії [7]. Обадан М. у своєму дослідженні наголосив на тому, що торгівля демонструє великий потенціал щодо впливу на економічне зростання та скорочення бідності серед країн [8]. В контексті цього, Т. Авокусе стверджує, що збільшення зовнішнього попиту на вітчизняну експортну продукцію може спричинити загальне зростання виробництва через збільшення зайнятості та доходу в експортних секторах [9].

Відносно новіші емпіричні дослідження впливу міжнародної торгівлі на 70 країн, що розвиваються, з використанням динамічної панелі і трьох різних показників лібералізації та міжнародної торгівлі, виявили значний позитивний зв'язок між торгівлею та економічним зростанням [10]. Як вже зазначалося вище, між міжнародною торгівлею та економічним зростанням, безперечно, існує зв'язок; однак вплив торгівлі на зростання може здійснюватися з певним часовим лагом. Цю точку зору підтвердили Д. Долар і А. Край, які дослідивши взаємозв'язок між міжнародною торгівлею та зростанням, погодилися, що відкритість до міжнародної торгівлі прискорює економічне зростання. Однак вони додали, що «... більш швидке зростання може бути ефектом переходу, а не переходом до іншого сталого стану темпів зростання. Цей перехід займе кілька десятиліть або більше, тому розумно говорити про відкритість торгівлі, яка прискорить зростання, а не просто призведе до раптового одноразового коригування реального доходу» [11].

Китай є прикладом країни, що розвивається, яка успішно використала переваги міжнародної торгівлі. Лінь Дж. і Лі Ю. досліджували внесок зовнішньої торгівлі в економічне зростання Китаю і виявили, що попередні дослідження зовнішньої торгівлі недооцінюють внесок експорту в зростання ВВП і не враховують непрямий вплив експорту на внутрішнє споживання, інвестиції, державні витрати та імпорт. Вони запропонували новий метод оцінки та виявили, що збільшення експорту на 10% призвело до збільшення ВВП Китаю на 1% у 1990 році, якщо враховувати як прямі, так і непрямі внески [12].

Сан П. і Хешматі А. провели економетричний аналіз на основі 6-річних збалансованих панельних даних 31 провінції Китаю з 2002 р. по 2007 р. і отримали підтвердження того, що збільшення участі у світовій торгівлі допомагає Китаю отримати статичні та динамічні переваги, стимулюючи швидке національне економічне зростання. За висновками вчених, «як обсяг міжнародної торгівлі, так і структура торгівлі з високотехнологічним

експортом позитивно впливають на регіональну продуктивність Китаю, причому Східний регіон Китаю розвивався найшвидше, тоді як центральні та західні провінції відставали як з точки зору економічного зростання, так і з точки зору участі в міжнародній торгівлі» [13].

Отже, дослідження показують, що в довгостроковій перспективі збільшення міжнародної торгівлі в середньому пов'язане з вищим економічним зростанням, а жодна країна не розвивається стабільно без інтенсивної торгівлі з іншими країнами. Торгівля дозволяє країнам спеціалізуватися на виробництві товарів і послуг, які відповідають їхнім порівняльним перевагам. Це також дозволяє споживачам і виробникам отримати доступ до більш широкого асортименту товарів за нижчими цінами.

Обсяги міжнародної торгівлі та її вплив на економічне зростання країн значною мірою залежать від торгової політики, яка визначає умови торгівлі між країнами, в середині інтеграційних об'єднань та їх торгівлі з третіми країнами. У короткостроковій перспективі торгова політика має значення для подолання проблеми бідності та забезпечення економічного добробуту націй. Певні товари, які є важливими для бідних (наприклад, продукти харчування), як правило, дорожчають через високі імпорتنі тарифи та нетарифні бар'єри в багатьох країнах. Зниження цін шляхом скасування тарифів і зниження бар'єрів допомагає знизити рівень бідності і збільшити реальні доходи населення. Лібералізація торгівлі також означає доступ до дешевших імпорتنих витратних матеріалів та доступ до дешевших або якісніших ресурсів для домашнього користування, що підвищує добробут сімей. Нарешті, це може призвести до збільшення попиту на трудомісткі експортні товари, що збільшує попит на робочу силу (через збільшення робочих місць і підвищення заробітної плати). Таким чином, лібералізація торгівлі має прямий відчутний вплив на рівень добробуту в країнах.

Водночас, лібералізація торгівлі може мати й негативні наслідки. Зміни в торговельній політиці, швидше за все, по-різному впливають на перерозподіл доходу. Наприклад, широка лібералізація торгівлі через зростання імпорту товарів може підвищити рівень конкуренції на внутрішньому ринку, внаслідок чого частина працівників національних підприємств можуть втратити роботу. Також, наслідком надмірної лібералізації може стати зниження попиту на неконкурентоспроможне внутрішнє виробництво витратних матеріалів або вхідних матеріалів, що супроводжується звільненнями та додатковими витратами на перекваліфікацію робочої сили. У зв'язку з цим, урядам країн важливо

розуміти, передбачати та, якщо можливо, намагатися пом'якшити ці наслідки, коли вони стосуються найбільш вразливих верств населення.

Зовнішня торгівля відображає економічні зв'язки між окремими економіками і становить частину зовнішніх відносин країни, яка включає торговий обмін частиною її продукції. Країни, що розвиваються, дедалі більше впливають на загальні показники світової економіки. Торгівля між країнами, що розвиваються, фактично стає такою ж важливою, як торгівля між ними та розвиненими економіками. Відповідно, економічний розвиток країн залежить від підвищення ефективності використання основних факторів виробництва (праці, капіталу, знань і землі), сприятливого та стабільного політичного середовища, а також від продуктивності національних компаній та їхньої конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Таким чином, зовнішня торгівля в епоху глобалізації стала важливою складовою міжнародних відносин і забезпечує надходження в національну економіку додаткових інвестицій, новітніх технологій, а також імпортних проміжних товарів і готової продукції кращої якості та за вигідними цінами. Інтенсивність інтернаціоналізації виробництва, інформаційних досліджень і маркетингу, передачі технологій, розвиток людських ресурсів постійно зростає, що збільшує можливості країн ефективніше використовувати наявний потенціал, а також знижувати ризики і загрози, які впливають на економічне зростання внаслідок загострення внутрішніх криз. Відповідно, кожна країна повинна вивчати переваги і загрози, які виникають в результаті її участі у міжнародній торгівлі та вживати заходів щодо збалансування позитивних і негативних ефектів для економічного розвитку.

Література

1. Abiodun Kehinde. Contribution of International Trade to Economic Growth in Nigeria. Awards for Excellence in Student Research and Creative Activity. 2017. URL: http://thekeep.eiu.edu/lib_awards_2017_docs/1.
2. Krueger A. O. Trade Policy and Economic Development: How We Learn. American Economic Review. 1997. №87(1). P. 1–21.
3. Sachs, J. and Warner, A. M. Sources of Slow Growth in African Economies. Journal of African Economics. 1997. Vol. 6(3). p. 335-376. URL: <https://academic.oup.com/jae/article/6/3/335/993260>.
4. Frankel J. A., and D. H. Romer. Does Trade Cause Growth? American Economic Review. 1999. Vol. 89(3). P. 379-399. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.89.3.379>.
5. Kavoussi R. M. Export expansion and economic growth: Further empirical evidence. Journal of Development Economics. 1984. Vol. 14(1). P. 241-250.
6. Chenery, H. and A. Strout. International Trade and Development in African countries. Journal of Modern African Studies. 1994. Vol. 7(2). P. 12-18.

7. Egwaikhide F.O Economic growth through export expansion: evidence from Nigeria. Working Papers from African Economic Research Consortium. 1991.
8. Obadan, M. I. Economic Globalization, Markets and National Development: How Sensibly do the Poor Countries (Nigeria Included) Stand? Inaugural Lecture Series. 2008. University of Benin.
9. Awokuse T. O. Trade openness and economic growth: is growth export-led or import-led? Applied Economics. 2008. Vol. 40(2). P. 161-173.
10. Greenaway D., Morgan W. and Wright P. Trade liberalisation and growth in developing countries. Journal of Development Economics. 2002. Vol. 67 (1). P. 229-244.
11. Dollar D., Kraay A. Growth Is Good for the Poor. Journal of Economic Growth. 2002. Vol. 7(3). pp. 195-225.
12. Lin J., Li Y. Export and Economic Growth in China: A Demand-oriented Analysis. URL: https://www.researchgate.net/publication/228465883_Export_and_Economic_Growth_in_China_A_Demand-oriented_Analysis.
13. Sun P., Heshmati A. International Trade and its Effects on Economic Growth in China. Discussion Paper. 2010. №5151.

Babets I.
Doctor of Economics, professor
Central Ukrainian National Technical University
Kropyvnytskyi, Ukraine

SECTORAL PRIORITIES OF DIRECT FOREIGN INVESTMENT INTO THE ECONOMY OF UKRAINE'S REGIONS

The problem of shortage of investment resources was traditional for the economy of Ukraine, and during the war the availability of investments significantly worsened. After the war, it is expected that foreign direct investment will become an important source of financing for reconstruction projects in Ukraine. In the conditions of instability, increased commercial risks and threats to business activity, it is necessary to improve the investment policy of the state, in particular, in terms of stimulating the inflow of foreign investments. At the same time, it is necessary to take into account the effects of attracting FDI in various industries, which depend both on the specialization of the regional economy and on the sectoral structure of foreign investments. Accordingly, an urgent task is to assess the impact of the sectoral structure of FDI on the economic growth of the regions of Ukraine, which can serve as a basis for determining the types of economic activity that should receive state support in order to promote the inflow of investments in order to ensure high rates of economic recovery.

In general, FDI is directed to various types of economic activity in Ukraine, however, foreign investors prefer the service sector, where about half of all FDI is concentrated. The manufacturing industry is also attractive for foreign investors, its share in the total volume of FDI exceeds 20%. During 2015-2021, there was a